

Povijest pravne zaštite žiga u Hrvatskoj

Žig predstavlja simbol individualizacije proizvoda ili usluga i njihove prepoznatljivosti na tržištu. Razvoj pravne zaštite žiga i uporaba razlikovnih oznaka u razmjeni proizvoda i usluga sastavni je dio hrvatske gospodarske i pravne prošlosti, a svoj puni značaj žig ostvaruju upravo u suvremenom svijetu globalne razmjene i digitalne komunikacije.

Još od antičkog doba na ovim prostorima koristile su se u razmjeni dobara prepoznatljive radioničke oznake podrijetla proizvoda.

Čep amfore i crtež ulomaka oboda amfore s utisnutim žigovima izrađivane u rimskom naselju Sicum kraj Kaštela - 1 st.pr.Kr

Stakleni vrč s prikazom reljefnog žiga na dnu iz staklarske radionice kraj Zadra - iz 1.st. po Kr

U srednjem vijeku cehovi ili zanatske udruge stavljaju oznake na proizvode ili trgovačke radnje kako bi na gradskom sajmovima i trgovima po takvim znakovima bila prepoznata roba određene kvalitete ili standarda proizvodnje tog ceha.

Fotografije varaždinskih cimera s pročelja zgrada - oznake trgovina ceha mješovite robe (cimer „kornjača“) i ceha trgovine željeznom robom (cimer „željezni čovjek“)

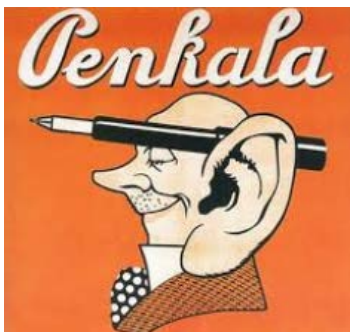
Industrijalizacija i masovna proizvodnja u 19. stoljeću širi prostor razmjene proizvoda i usluga te države nositeljice industrijskog razvoja uspostavljaju pravne okvire zaštite industrijskog vlasništva kao poticaj poduzetništvu u reguliranju prava i obveza te ostvarivanju građanskopravne zaštite patenata, industrijskog dizajna i žigova unutar teritorijalnog suvereniteta države. Prvo nacionalno zakonodavstvo kojim se uređuje registracija odnosno uporaba žiga te zaštita žiga uspostavljeno je 1842. godine u SAD-u, 1857. godine u Francuskoj, 1862. godine u Velikoj Britaniji i 1874. godine u Njemačkoj.

Prvo zakonsko uređenje zaštite žiga na teritoriju današnje Hrvatske uvedeno je zakonom naziva **Zakonski članak II.: 1898 zajedničkog hrvatsko-ugarskog državnog sabora o šticeanju zaštitnih biljegah**, koji je izmijenjen pet godina kasnije **Zakonskim člankom XLI: 1895. zajedničkog ugarsko-hrvatskog državnog sabora**, a koji je vrijedio u dijelovima današnje Hrvatske koji su bili u sastavu Kraljevine Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije koja je bila u državnoj zajednici s tadašnjom Ugarskom u okviru Austro-Ugarske Monarhije. Tim zakonom znak kojim se označava proizvod naziva se zaštitnim biljegom i isključiva prava koja proizlaze iz zaštitnog biljega stječu se registracijom koja je u to vrijeme stajala 5 „forintah“. Zakon propisuje da su zaštitni biljezi znakovi čija je svrha razlikovati njima označene proizvode od sličnih proizvoda u trgovačkom prometu odnosno sprječavanje zablude

u trgovačkom prometu. Nadalje, Zakon sadrži čitav niz odredbi vezanih za formalne i supstancijalne uvjete registrabilnosti znaka odnosno zaštitnog biljega, za objave i upis u registar podataka o takvom znaku, duljinu trajanja njegove vrijednosti od 10 godina koja je produživa i mogućnost brisanja nove zaštitne biljege ukoliko se ustanovi da je ona u tolikoj mjeri slična postojećoj da obični kupac teško može uočiti razliku. Zanimljivo je da se prijedlog za zaštitu odnosno registraciju zaštitnog biljega, uz naznaku vrste robe za koju se traži zaštita, podnosio onoj trgovačko-obrtničkoj komori na čijem području se nalazilo sjedište podnositelja, odnosno nije bilo središnjeg mjesta podnošenja prijave zaštitnog biljega već su za to bile nadležne trgovačko-obrtničke komore.

Doba industrijalizacije otvorilo je put suvremenom poimanju vrijednosti žiga kao tržišnog sredstva prezentacije proizvoda odnosno marketinškog alata te istodobno stvorilo potrebu za pravnom regulacijom zaštite od neovlaštenog korištenja i zlouporaba žiga na tržištu u interesu nositelja žiga, potrošača, kao i u interesu pravedne utakmice na međunarodnom tržištu.

Slijedom jačanja međunarodne trgovinske razmjene 1883. godine usvojena je Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva, a 1891. godine Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova čime je uspostavljen temelj suvremenog međunarodnog pravnog okvira zaštite industrijskog vlasništva i postupka međunarodne registracije žiga na principima kao što su jednaki tretman nacionalnih i stranih podnositelja prijave žiga iz drugih država ugovornih stranaka tih međunarodnih ugovora, priznavanje prava prioriteta podnošenja prve prijave žiga, zaštita od neovlaštenog korištenja državnih simbola i zastava te zaštita dobro poznatih žigova.

Promidžbeni plakat za mehaničke olovke zagrebačke tvornice Penkala – Moster poduzetnika i inovatora Slavoljuba Penkale iz razdoblja 1907-1912 godine i obilježavanje 141 godina njegova rođenja 20. travnja 2012. godine na svjetskoj internetskoj tražilici Google.

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije Hrvatska ulazi u državnu zajednicu sa susjednim južnoslavenskim narodima u okviru koje se nastavlja razvoj zakonodavnog okvira zaštite žiga. Novonastala država Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 17. veljače 1922. godine donosi **Zakon o zaštiti industrijske svojine**, izmijenjen i dopunjen 27. travnja 1928. godine radi usklađivanja sa Haškom revizijom Pariške konvencije o zaštiti industrijskog vlasništva i Madridskog sporazuma o međunarodnoj zaštiti žigova. Navedeni Zakon definira žig kao znak koji se upotrebljava za razlikovanje industrijskih, zanatskih i privrednih proizvoda od drugih njima sličnih proizvoda u trgovačkom prometu. Osim proširenja opsega proizvoda koji se mogu štiti žigom ova definicija zadržala je naglasak na tome da je glavna svrha žiga razlikovanje robe, a ne proizvođača ili trgovca odnosno njezina podrijetla, a u skladu s pravnim standardima međunarodne zaštite žiga propisanih spomenutom Pariškom konvencijom i Madridskim sporazumom o međunarodnoj zaštiti žigova.

Promidžbeni plakat za deterdžent za pranje rublja "Radion"
-časopis Svijet, Zagreb, 1929.g.

Etiketa s boce pjenušca „Bakarska Vodica“ približno 1930.g.

Nakon drugog svjetskog rata i osnivanja nove države sa socijalističkim uređenjem u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji područje žigova bilo je uređeno *Zakonom o zaštiti industrijske svojine iz 1922. godine, s izmjenom 1928. godine, sve do donošenja Zakona o robnim i uslužnim žigovima 1961. godine.*

Promidžbeni plakat za pastu za zube tvrtke Saponia d.d., Osijek

Međunarodno registrirani žig broj IR 301544:
Registriran 18.08.1965. godine
Proizvodi iz razreda 29-33 Nic. Klas.
Nositelj žiga Podravka d.d. iz Koprivnice
Temelj međ.reg. osnovna reg. br. YU 10.12.1963.g.

Prema Zakonu o robnim i uslužnim žigovima iz 1961. godine mijenja se definicija žiga odnosno njegove svrhe u odnosu na dotadašnje tumačenje. Naime, u ovom Zakonu žig se smatra oznakom podrijetla proizvoda ili usluga. Robni žig je definiran kao znak u gospodarskom prometu ili namijenjen tom prometu da bi se razlikovala roba jedne poslovne organizacije, ustanove ili druge pravne osobe od robe iste ili slične vrste druge organizacije, a koji je zaštićen sukladno zakonu. Pravo na žig nije mogla imati fizička osoba već samo pravne osobe i obrti. Prijenos prava iz žiga na drugu pravnu osobu bilo je moguće samo onda ako se prenese i poduzeće odnosno dio poduzeća iz kojeg potječe roba ili usluga za koju je zaštićen žig. Izmjenama i dopunama Zakona o robnim i uslužnim žigovima iz 1974. godine uvedena je odredba kojom je dozvoljen slobodan prijenos žiga bez prijenosa poduzeća ili njegova dijela. Zanimljivo je da su se prema tim izmjenama Zakona zastupanjem u predmetima priznanja i održavanja prava na žig mogli baviti odvjetnici, patentni inženjeri kao i patentni uredi.

Novom reformom zakonodavstva u području prava industrijskog vlasništva 1981. godine na teritoriju Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) donesen *je Zakon o zaštiti izuma, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja*. Riječ je o sveobuhvatnom zakonu koji je regulirao u jednom tekstu sva područja prava industrijskog vlasništva, uključujući modernizaciju odredbi iz područja prava žiga.

Proglašenjem neovisnosti 8. listopada 1991. godine Republika Hrvatska preuzima navedeni Zakon o zaštiti izuma, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja koji **2. travnja 1992.** godine mijenja naziv u **Zakon o industrijskom vlasništvu**. Navedeni Zakon također uređuje priznanje na teritoriju Republike

Hrvatske stečenih prava industrijskog vlasništva priznatih odlukom Saveznog zavoda za patente SFRJ do datuma proglašenja neovisnosti Hrvatske, a do isteka vremena njihovog važenja, uz uvjet podnošenja zahtjeva za upis predmetnog prava u odgovarajući registar prava industrijskog vlasništva Republike Hrvatske.

Jednako tako, od datuma neovisnosti Republike Hrvatske na njezinom teritoriju, temeljem sukcesije, vrijede međunarodne konvencije i sporazumi iz područja zaštite žiga ugovorna stranka kojih je bila bivša država SFRJ - Pariška konvencija za zaštitu intelektualnog vlasništva, Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žiga i Nicanski ugovor o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova.

Nac. reg. figurativni žig br. Z19920422
Datum podnošenja prijave: 06.08.1992.g.
Proizvodi i usluge: razred1-42 Nicanske klas.
Nositelj žiga: Hrvatski olimpijski odbor, Zagreb

VINA HRVATSKE

Nac. reg. figurativni žig br. Z19921574
Datum podnošenja prijave: 03.11.1992.
Proizvodi: razredi 16, 33 i 42 Nicanske klas.
Nositelj: BADEL, d.d., Zagreb

Prvi Zakon o žigu u samostalnoj Hrvatskoj donesen je 1999. godine, a njime su u potpunosti uvedena načela Pariške konvencije te načela Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnoga vlasništva (TRIPS). Započinjanjem procesa pripreme za članstvo Hrvatske u Europskoj uniji **2003. godine donesen je novi Zakon o žigu** koji je usklađen s tadašnjom pravnom stečevinom Europske unije, i koji je uz višekratne izmjene i dopune (2007., 2009. i 2011. godine) prvenstveno radi usklađivanja s novim međunarodnim ugovorima i pravnom stečevinom Europske unije iz područja zaštite žiga na snazi i danas. Osim toga, izmjenama i dopunama iz 2009. godine Zakon o žigu usklađen je s izmijenjenim međunarodnim Ugovorom o pravu žiga (Singapurski Ugovor o pravu žiga koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. godine), a kojeg je Republika Hrvatska ugovorna stranka.

Značajna promjena u sustavu zaštite žiga u Republici Hrvatskoj vezana je za njeno pristupanje Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine i ulazak u sustav žiga Zajednice (*Community Trade Mark – CTM*) kao i dizajna Zajednice (*Community Design – CD*), odnosno u sustave unitarnih prava žiga i industrijskog dizajna koji pružaju zaštitu na ukupnom teritoriju Europske unije, uključujući i Republiku Hrvatsku. Od datuma pristupanja Europskoj uniji na teritoriju Republike Hrvatske, pored žigova koji su priznati temeljem nacionalne prijave žiga i kojima je priznata zaštita putem Madridskog sustava zaštite međunarodnog registriranih žigova, u vrijednosti su i svi unitarni žigovi u vrijednosti na ukupnom teritoriju Europske unije. Ovi žigovi su u ožujku 2016. godine promijenili naziv iz žigova Zajednice (CTM) u žigove Europske unije (*European Union Trade Mark - EUTM*).

Uz navedene formalne promjene u sustavu zaštite žiga do kojih je došlo pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji, uključivanje u Europsku mrežu za žigove i dizajn (*European Trade Mark and Design Network - ETMDN*) pridonosi jačanju učinkovite primjene zaštite žiga.

Republika Hrvatska danas putem Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo aktivno sudjeluje u Europskoj mreži za žigove i dizajn koja povezuje nacionalne i regionalne urede za intelektualno vlasništvo, korisnička udruženja i ostale organizacije za intelektualno vlasništvo koji zajedno rade na postizanju pouzdanog i učinkovitog sustava zaštite žigova i dizajna prvenstveno u Europskoj uniji, ali i šire. Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (*European Union Intellectual Property Office – EUIPO*) osigurava infrastrukturu i druge resurse za rad Europskoj mreži za žigove i dizajn te u suradnji s nacionalnim i regionalnim uredima za intelektualno vlasništvo razvija projekte radi ostvarenja zajedničkih ciljeva poboljšanja učinkovitosti i konzistentnosti sustava zaštite žigova i dizajna u Europskoj uniji.

Rezultati te suradnje vidljivi su kroz primjenu zajedničkih praksi u određenim područjima zaštite žiga te razvijenim informatičkim uslugama i alatima koji su od značaja stručnjacima za intelektualno vlasništvo, kao i nositeljima prava žiga za učinkovito upravljanje tim pravima.

Neposredno po pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji pokrenuta je legislativna reforma sustava zaštite žiga u Europskoj uniji u svrhu smanjivanja troškova i pojednostavljenja postupka registracije žigova te veće učinkovitosti, predvidljivosti i pravne sigurnosti registracije i zaštite žiga na teritoriju Europske unije. Formalni rezultat te legislativne reforme je donošenje nove Direktive i izmjena Uredbe o žigu Zajednice.

Nova Direktiva (EU) 2015/2436 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima objavljena je 23. prosinca 2015. godine, a krajnji rok za implementaciju odredbi ove Direktive u nacionalna zakonodavstva država članica je 14. siječnja 2019. godine. Uredba (EU) 2015/2424 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 207/2009 o žigu Zajednice i Uredbe Komisije (EZ) br. 2868/95, o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 40/94 o žigu Zajednice te o stavljanju izvan snage Uredbe Komisije (EZ) br. 2869/95 o pristojbama koje se plaćaju Uredu za usklađivanje na unutarnjem tržištu (žigovi i dizajni) stupila je na snagu 23. ožujka 2016. godine, uz odgođenu primjenu nekih odredbi koje stupaju na snagu 1. listopada 2017. godine.

U narednom razdoblju pred Republikom Hrvatskom i drugim državama članicama Europske unije je zadaća transponiranja odredbi Direktive u nacionalno zakonodavstvo s ciljem da i nacionalni zakonodavni okvir ostvari ciljeve legislativne reforme Europske unije - prilagodbu zakonodavnog okvira potrebama poslovanja poduzeća i registracije žiga u internetskom okruženju, u skladu s tehnološkim razvojem, uvođenje prikaza žiga novim tehnologijama, smanjenje administrativnih opterećenja, jasnija i preciznija normativna pravila te ujednačavanje zaštite žiga na teritoriju država članica za zajedničke i jamstvene žigova u svrhu poticanja konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva.